

Szent Margit kolostora napvilágra került a Szigeten

Szépítik a szigetet. Babrálnak, pepecselnek rajta. A jócskán megjött tavasz ugyan csak kitért magáért. A közmunkatanács meg igyekszik, nehogy elmaradjon mögötte. A tavasszal ugyan nehéz versenyezni, de mindenestre az ember is elkövet mindent, amit csak lehet.

Szépítik a szigetet, kertészlegények ültetnek, gereblyéznek, löcsölnek, az utakat is javítják, amott a szabadtéri színpadot építi a rokonszenves Kaffka Péter mérnök, megszépíti a strandépület születik újjá, a klubházakat is tatarozzák, csinosítják.

Ózek sétálgatnak s a fácskák előtt gyerekek hancuroznak a homokban — a mamák és kisasszonyok napoznak és érzelmes regényeket olvasnak, melyeknek címlapját többnyire csokoládós pár ékesíti — pávák büszkélkednek a friss-zöld pázsiton.

Ülünk a kolostor romjai között szíves vezetéssel, Lux Géza mérnökkel — fölöttünk egy repülőgép motorja brummog — s régimúltokról emlékezünk. Ezt a valóságos kis

kolostorvárost ő ásta ki a bozótból, a föld alól. Semmiféle szigorú adófizető polgár nem kell azért a szívéhez kapjon, hogy „az én pénzemért ne ássanak romokat!” — nem került sokba. Ami földet innen a romok fölül elhordanak, azt viszik a szomszédba, a szabadtéri színpad építéséhez. A két mérnök jóformán hallótávolságra dolgozik egymástól, átkiálhatnak egymásnak. Lux ássa a földet az öreg kövekről s napfényre kerül Szent Margit királykisasszony birodalma. A talicskások aztán viszik a földet Kaffkának s a földből, amelyen a szentéletű sororok jártak, annyi századdal előbb, alapzat készült a modern színpadhoz, amelyen a boldog emlékeztető királykisasszony legendáját játsszák majd a nyáron. Így ölelkeznek a múlt és a jelen — a föld marad. Kaffka mérnök ur új fedőanyagokról beszél s üvegburkolatokról, Lux mérnök ur régi Krisztus-fejekről, kővirágos öreg pilléerekről. Beomlott kutakról, s a szent királykisasszony csendes imádkozóhelyéről — az amott volt a konzol alatt...

Történelem

Üldögélünk a kövek között s mielőtt elindulnánk a kolostorban, egy kis oktatást kapok Lux mérnök úrtól.

— Ismeretes — mondja —, hogy a margitszigeti apácázárdát IV. Béla király építette a tatárjárás után leánya, Margit számára. A kolostorépítés gondolata valószínűleg már akkor felvetődött benne, mikor fogadalmat tett arra — a tatárjárás borzalmai és a családját ért súlyos csapások után —, hogy ezután születendő gyermekét Isten szolgálatára ajánlja. Az elhatározást sokára követte a megvalósulás, valószínű, hogy a kolostor építését az ország leromlott anyagi helyzete késleltette. Margit a dalmáciai Klissa várában született, gyermekéveit Veszprémben töltötte s kilencéves korában, 1251-ben költözhetett át a Nyulak-szigeti kolostorba, mely ebben az időben már teljesen készen állhatott. Az első feljegyzés a kolostorról 1259-ből való s ez IV. Béla alapító- és adománylevele. A Margit idejében virágzó kolostor Kun László alatt lehanyatlott. Később Mátyás király idejében jelentőségében emelkedni kezdett. Mátyás anyja, Szilágyi Erzsébet támogatta a kolostort, s

az apácákat naponta meglátogatta otthonukban. Hogy mi volt a kolostor sorsa a török uralom alatt, arra nincsen adat. Alapos a gyanu, hogy a kolostort, a sziget többi épületeivel együtt, erőszakosan döntötték romba. Nyilván felrobbantották. Ezt a feltevésemet a lezuhant hatalmas toronyparkány-töredékre alapítom, amelyet a most folyó munkák hoztak napvilágra. Nem valószínű, hogy ilyen nagy faldarab egy tömegben és így zuhanjon a földre, pusztán az enyészet lassu, romboló munkájától. A törökök pusztítása az előkerült szobortöredékeken is nyomot hagyott. Az az erkölcsi erő, ami a kolostorhoz fűződött, kellemetlen lehetett a törököknek, vallási felfogásaikat is sértette. A török uralom után már nem gondoltak arra, hogy réndbehozzassák a kolostort, az tovább pusztult. Az 1838. évi árvíz is megtette a magáét. Az árvíz után a kertészeti munkálatok során sok minden előkerült, de akkor még a műemlékvédelem ügye nem volt megszervezve. A kolostor alaprajza 1923-ban tárult fel teljesen, az akkori ásásokat édesapám vezette, az ő munkáját vettem át most.

Legendák

Elindulunk. Előttünk a nyugati kolostorudvar.

— Emitt, az udvar északi felében — magyarázza Lux mérnök —, ez volt a királyné lakóháza. Itt tartózkodhatott, ha leányát meglátogatta. A nyugati kolostorudvaron tártuk fel ezt a kápolnát. Eredetileg famenyyezete lehetett. A nyolcszögletű szentélyben gótikus oltármaradványokat találtunk, amelyeket azonban már másünnen, bontásból, hozhattak ide, s a díszes elemekkel befelé fordították. Innen került elő ez a Krisztus-fejes zárókő is. Ahhoz nincsen elég adatunk, hogy teljesen restaurálni lehessen szemléltető módon, csak azért fogunk majd valamit fedelel építeni rá, hogy az időjárás viszontagságai ellen védje. Ez a kis kápolna lehetett, minden valószínű feltevés szerint, Szent Margit temetkezési helye. Siremlékdarabok is kerültek elő, Szent Margit csodáttetteinek jelenetsorával díszítve. Ráskay Lea domonkosrendi apáca 1522-ben még ebben a kolostorban másolgatta az ismeretes Margit-legendákat s az ő leírásaiból tudjuk, hogy milyen volt a siremlék. Ezt írja például Ráskay Lea:

„Ez időben a sirra még követ nem tettek vala. De Szent Margit asszonynak eltemetése után tizenegyed napon tőnek egy otromba faragatlan követ a szekrényre avagy koporsóra felül. Ugy mondanak vala a kőműves mesterek, kiket hoztak vala Lombardiából, egyiknek vala neve Albert, a másiknak Péter, hogy mikoron a követ a sirra tevék, nagy édes illatot érezenek. Ennek utána e felül megmondott kőműves mesterek faragának koporsót Szent Margit asszonynak vörös márványból, kibem mostan is fekszik e szent szűz. Mikoron e koporsó megkészült volna, két avagy három hónap után és mikoron a mesterek elvették volna az elébbi faragatlan követ a sirról és akarnák a vörös márvány koporsót, oly igen édes illatu pára, füst és illat jó vala fel a Szent Margit asszony koporsójából, mint ha nagy sok rózsák voltak volna ott. Miképpen ezen lombardiai kőműves mesterek erről bizonyosságot tettenek. Ezenképpen lőn e szentséges szűznek, Szent Margit asszonynak temetése, Béla királynak leányának, Boldogasszony egyházában, Boldogasszony oltára előtt, Boldogasszony szigetében, ki másképpen nevezetik Nyulak-szigetének.“

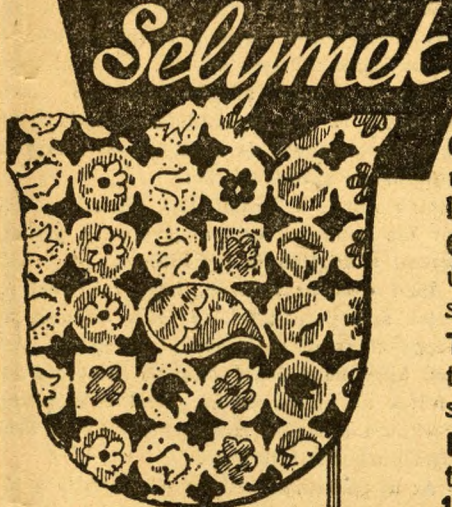
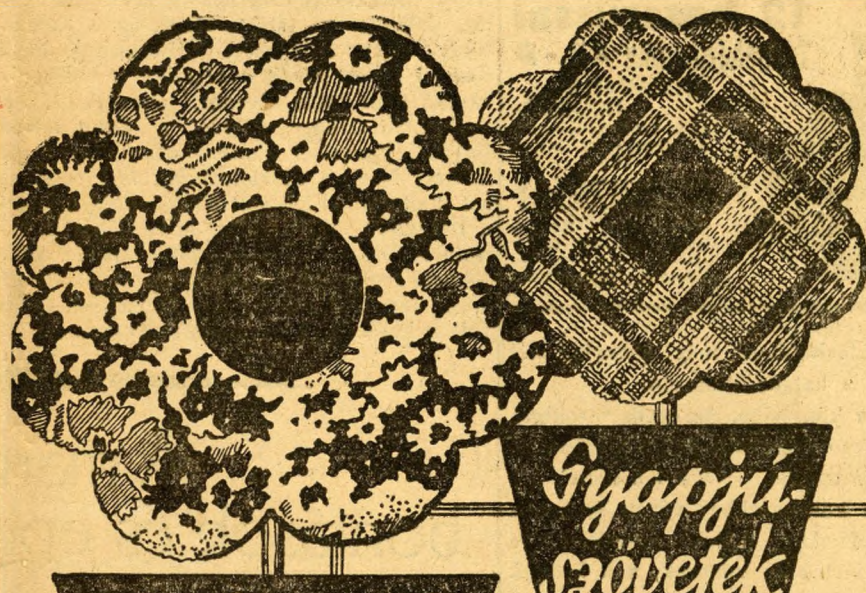
Építészet

Mondja, mondogatja a legendát, amit itt, ezen a helyen írt Ráskay Lea domonkosrendi apáca, s aztán folytatjuk utunkat a kövek között, melyek a laikusnak hangulatokon kívül nem sokat adnak, de a hozzáértőknek annyi mindent elárulnak.

— A kápolna — magyarázza — sík menyegyzetes volt eredetileg, s később, a XV. század végén, vagy a XVI. század elején,

beboltozták. Akkor kerültek ide ezek a támpillérek. Ugyanakkor, mint látja, itt egy ajtót be is falaztak s mellette nagyobb kaput nyitottak.

Kilépünk a kapun, jobbkézt a romok fölé emelkedik az újabb kápolna, amelyről restelkedve kell bevallanom, hogy eddig futtában erre járva, mindig azt hittem, hogy a romokhoz tartozik. De nem, ezt a kápolnát

Tekintse meg
tavaszi színekben
pompázó kirakatalnkat!

Gyapjú-
szövetek

- Ruha és blúzújdonságok, csíkos és kockás mőselymek, ú. m. :
piqué, taft és Georgette 1 m P 2.90, 2.50
Crepon és Crepe de chine imprimék, új tavaszi minták, a legjobb műselyem-fonalból 1 m P 3.50, 2.90
Cloqué Amazon, tavaszi ruha- és complé-újdonság, kitűnő műselyem-minőség, sok szép divatszínben..... 1 m P 3.50
Tavaszi női ruhaszövetek, tartós, jó minőség, az összes divatszínekben..... 1 m P 3.90, 2.90
Ruha- és complé-újdonság, tiszta gyapjú, 15 divatszínben, 130 cm széles..... 1 m P 7.90
Mosó-muszlinok, divatos mintákban, nagy választékban 1 m P .98
Crepon, kellemes pongyola- és házi-ruhaanyag 1 m P 1.48
Flocon, nem gyűrődő ruhaanyag, óriási szín- és mintaválasztékban, 1 m 1.88

CORVIN
A JO MINŐSÉGEK ÁRUHÁZA

József főherceg állította ide, a vadászaton szerencsétlenül járt László főherceg emlékeztérére. S a régi romokhoz persze semmi köze nincsen. Sőt építészeti szempontból egyenesen kívánatos volna, ha máshová lehetne vinni.

A ledölt torony alapját járjuk körül s a csigalépcsőt. Nyolcszögletes, gazdag architektúrájú torony volt, itt-ott a kőbefaragott bimbós levelek jól látszanak. A királyné lakóházának díszes ajtókeretén át az északi kolostorudvarra jutunk és innen a templomba.

— Ezeket a hosszú, keskeny templomokat — mondja Lux mérnök — akkor kezdték építeni a dominikánusok és ferencesek. Ez itt a szentély. A templomhajót itt is csak később boltozták be s akkor kerültek ide ezek a pillérek. Amott azok az oszlopok az oratórium oszlopsorából valók, sajnos, már kétszer is fel kellett állítanunk, mert a közönségnek, úgy látszik, kevés érdeke van a műemlékekhez még ma is, s némelyek így próbálgatják ki az erejüket, hogy az oratórium remekszép oszlopaikat, amiket fáradságos munkával kiástunk s itt felállítottunk, ledöntögetik.

A kövek összefüggéseit meséli, melyik oszlop hol állhatott, mi tartozott még hozzá. A szentély északi homlokzatán egy támpil-

lérhez szorul a templom egyetlen nagy bejárója, ez szolgált a külvilág számára. Ez a bejáró díszesen volt keretezve, szemben vele keskenyebb ajtó nyílt, mely a sekrestyébe vezetett.

Most kimegyünk s követve a régi hívek útját, ezen a főkapun lépünk be a templomba, onnan meg balra a sekrestyébe. A sekrestyébe csak a kolostor emeletéről lehetett bejutni s fent jól látni még, hogy hol volt az emeleti padló. Az öreg köveken persze mindenütt ott van a kései szerelmek keznyoma: itt jártunk: Elza és Bandi. Hatalmas szíveket véstek a kövekbe — nem sajnálták tőrrel is átdőfni — s ahhoz mérten, hogy ezek a kövek milyen öregek, az a szerelmes fiatalember, aki maga és szerelme kezdetűit véste be az egyik sziklába 1854-ben, még elég fiatalnak számít.

A keresztfolyosóra lépünk, vagy ahogy Ráskay Lea sokkal szebb magyarsággal mondja és értelmesebben: a kerengőre. Nincsen is semmi keresztalakja, ezen a élbefutó folyosón husvétkor a keresztvitel szentséges játékát játszották el, vagyis itt kerengtek, ezért kerengő. Az a nyolcszögletes épület volt a kutházuk. Egészen komoly vízvezetéki be rendezése volt a kolostornak, agyagcsövek-

A KRISTÓFTÉRI SZÉNÁSY — ÉS A VIDÉKI HÖLGYKÖZÖNSÉG.

Minél szorosabba fűzni, szinte bensőségessé tenni a kapcsolatot vidéki hölgyvevőimmal, egyik szívesen vállalt feladatom. Ennek szolgálatában készséggel ajánlom fel tavaszi és nyári divatújdonságaim mintagyűjteményének beküldését, még abban az esetben is, ha a célja csak tájékozódás volna a már kialakult tavasz-nyári divatot illetően. Ha ennyit ír: „vevője vagyok a cégnek“, a mintákat máris postafordultával a magam költségén küldöm.

12 basszussal Tangoharmonika 45.- P

**GRAMOFON-,
HEGEDŰ-**

és az összes hangszerek-
ről árjegyzéket ingyen
küld:

MOGYORÓSSY

hangszergyár, **Buda-
pest, Rákóczi-ut 71**

Keresztény szakvállalat.

kel s a refektóriumban még aránylag elég épen maradt a hatalmas mosdó.

Belépünk a konyhába. Az egyik sarokban, hozzá nem értő szemnek is jól kivehetően, ott a tüzhely nyoma. Nagy kölemezek alá fűtöttek s a kölemezekbe vágott lyukakba rakták a fazekakat. Innen következtek a gazdasági épületek és udvarok, s a betegek számára a domus infirmaria.

A kutházon túl még egész oszlopsor került napvilágra. Az eddigi feltevések szerint itt csarnokok és lakószobák voltak zárándokok elhelyezésére. Amit eddig teljesen feltártak, az a terület legalább 120x120 méter. De még rengeteg mindent rejthet a föld mélye, hiszen a Nyulak-szigetén több falu volt valamikor, a kolostor maga egész kis város volt, teljesen önellátásra berendezve, tehát még igen sok épület kellett, hogy legyen.

Csatlakozik most már Kaffka mérnök ur is, s átmegyünk a régi *Szent Mihály*-templomba. Idevitték a kolostor harangját. Lassan visszasétálunk aztán a romok közé, a két mérnök most már egymás közt számomra érthetetlen szakmai nyelven beszél, mit hogyan kellene még csinálni, hogyan lehetne ezt a László-kápolnát legalább hozzáhangolni kicsit a romokhoz s mikor bucsuzom tőlük — más rajzeszköz hiányában —, már a földön guggolnak és a templom kulcsával a homokba vázolgatják terveiket.

Török Sándor